

Siber Küresel: Nano-İnsan, Sanalite Toplum ve Diji-Topluluklar (Qu-Post Pandemi Sonrası Dünya)*

ALİ ÖZTÜRK

Özet

İnsanlık bir süredir geleceğini yeniden inşa etmeye çalışıyor. Ancak belirsizlikler çok. Dünya dengeleri süreci belirsiz hale getiriyor. Çevre toplumlarının arayışları da var. Ama dijital insan kaderini ve reyini açık etti. Bana gelin diyor. Bu pandemi de işin cabası oldu. Öyle mi olacak, bunu anlamaya çalışıyorum.

Anahtar Kelimeler: Qu-post Pandemi, Diji-Topluluklar, Sanalite-Toplumu, İmajoloji.

Abstract

Human being has been trying to reconstruct its future for a while. However, there is much ambivalence. The new balances in the world obscure the process. Periphery societies also have new expectations. However, the digital-human has revealed his fate and ballot. 'Come to me', said he. This epidemic also seems to have facilitated his ways. Is that so, I'm trying to figure it out by means of my new approach, new concepts, and new offers.

Keywords: Qu-post Pandemic, Virtuality Society, Digi-Communities, İmajoloji.

* Bu konu başlığı AB Üniversitesinde 16 Mayıs 2020'de tarafımdan sunulan sanal konferanstan alınmıştır. Ayrıca Qu-post Pandemi hakkındaki sanal söyleşimden de faydalanılmıştır. <https://www.youtube.com/watch?v=7ixB1ZAwDJI> erişim tarihi: 15.06.2020

–ARASTIRMA MAKALESİ–

ALİ ÖZTÜRK, imajoloji@gmail.com
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Eğitim Fakültesi
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7810-3152>

Geliş Tarihi 22.06.2020 • Kabul Tarihi 17.08.2020
doi: <https://doi.org/10.47646/CMD.2020.199>

Giriş

İnsanlığın medeniyet etme ve medeniyeti dönüştürme becerisi devam ediyor. İnsanın bu becerisi tek başına bir gerekçe olsa da kuşkusuz çok başka faktörler bu değişime yardımcı oluyor. Bunlardan birisi de pandemi diye ifade edilen küre-salgın büyük felaketler ve büyük şoklardır. Zira kimi zorlayıcı dış faktörler insanın hikayesini ve medeniyet etme biçimini de şekillendirmektedir. Nitekim tarihte yaşanmış büyük değişimler ile felaketler ve büyük travmalar arasında bir bağ kurulması sosyal bilimlerde yeni bir durum değildir. Bu çalışma söz konusu Covid-19 ya da Korona virüs diye adlandırılan yeni bulaşığın toplumsal değişmelere ne türden etki edeceğine dair bir öngörü niteliğindedir.

Koronavirüsün (COVID-19) Mahiyeti Üzerine

İnsanları ve birçok hayvan türünü akut ve kronik olarak etkileyen koronavirüs (Weiss&Leibowitz, 2011) insanlığın, medeniyetin ve geleceğin yönünü belirleyen önemli bir gösterge mi olacak? Bu sorunun cevabını birkaç yönüyle test etmek için bu çalışma tarafımızdan kaleme alındı. Öncelikle bu virüs nedir, bu soruya kısaca değinelim. Bu konuda çok fazla kaynağa ulaşılabileceği için çok kısaca kendi yaklaşımımı ifade eden birkaç detaya değinmeyi yeterli buluyorum.

Virüs içerik olarak basit, çabuk bulaşıyor. Benim ifademle Kuantum mekaniğine göre yayılıyor; 'hem boylamsal hem de dalgalı'. Ayrıca Çin'den dünyaya yayılması çok etkili ve stratejik oldu. 29 bunalımı da ABD'den dünyaya sıçradı ve ABD patron oldu (sembolik göndermeler iyi). Aynı zamanda Qu-post tanımına uygun olarak yayılcılık gösteriyor, yani basit ve Çin malı dünyayı ele geçiriyor. İsmi afili içeriği sıradan, bulaşık ve etkili. Doğrudan ekonomiyi ve dünya sistemini vuracak bir yol. Böyle bir strateji olmazsa bile böyle oldu. Zira Çin eleştiriliyor; virüsü kaynağında tutup küreselleştirmeyebilirdi, diye. Öncelikle virüsün laboratuvar kaynaklı olduğunu düşünenlerin elinin güçlü olduğunu düşünüyorum.

Zira anladığım kadarıyla bu virüs kapsül içinde vitamin dizilimi (Knobler&Gelbart, 2009) olarak beliren, en azından içeriği basit türlerdendir. Belki burada kapsülün karmaşıklığını ayrıca tartışmak gerekir, ancak o zaten cari. Capsid; kılıf-kabuk-duvar: Mesaj olarak bize dört duvar arasında kal diyor; *lockdown*. Oysaki bu virüsün, bir çit içinde kalması daha kolay olurdu. Bu konuda çok meşhur bir hadisten de bahsedilmektedir. Ayrıca korona virüs zaten çok farklı varyantları olan bir virüstür. Bu virüslerin kendi cinsinde olmak kaydıyla birbirleriyle vitamin dizilimindeki partükülleri

değiştirebildiği iddia edilmektedir. Şayet öyle ise bu müdahale biçiminde bir izdivacın mümkün olduğu fikrine imkan tanımaktadır ki belki de birileri bunu yaptı. Tıpkı farklı cins köpeklerin çiftleşmesinde olduğu gibi. Zaten anladığım kadarıyla yapılan tüm gen ve benzeri çalışmalarda, artırma, eksiltme, sentezleme faaliyetiyle tüm genlere müdahale edilebildiğini saha dışından biri olarak görebiliyorum. Belki bir ileri aşaması sentetik ve yapay virüsler; tıpkı yapay organlar gibi.

Bunlar tamamen teyide muhtaç yaklaşımlar. Ama böyle bir hikâye var. Büyükten küçüğe makrodan mikroya, Newton'dan kuantuma; her alanda böyle bir gidiş var. Bilimlerin doğasında anlamak, bilmek kadar müdahale etmek, kurmak da var. Belki kurmak daha fazla. Ama bunu burada böyle ifade etmemin sebebi bu müdahale mümkündür şeklinde bir teze destek vermek içindi. Ancak müdahale edilebilirlikle onu küresel pazarda bir argüman olarak kullanmak aynı beceriyle örtüşük olmak zorunda değildir. Yani bu virüsü icat edenlerin –eğer öyle ise– sürecin her aşamasında başat aktör olmaları gerekmez. Söz konusu sürecin başlatıcısı bile olmayabilirler. Ya da böyle bir şeyin küresel çapta birçok ortağı zaman içinde oluşur ve bu da piyasa alıcılarına göre sürekli bir değişiklik arz eder. Özet ile baştan sona mükemmel bir senaryo –beşer düzeyinde– tek elden pek mümkün değildir. O zaman bu senaryoların sosyo-kültürel ve sosyo-politik imkânları büyük önem kazanır. Öyle ise, insanlık yol ayrımında mıydı ki Tanrıyı kıyamete zorlayanlar böyle bir yola tevessül ettiler? Ya da bu olay, yol ayrımının birikmiş tazyikinın sembolik göstergesi olabilir mi?

Neler Oluyor, Ne Bekleniyor?

Öncelikle bu süreçte çok büyük değişikliklerin olduğu aşikâr. Bunların hangisinin uzun vadede değişikliğe yol açacağı, hangisinin ise geçici olacağı henüz kestirilemiyor. Ancak çok ciddi yıkımlar, kimi yapısal değişiklikler ve kimi de faydalara neden olduğu görülmektedir.

Değişimleri ve etkileri kısaca şu şekilde belirtmek mümkün;

- a. Sağlık sistemlerinde büyük boşluklar görüldü.
- b. Modern tıbbın olan güven sarsıldı. Ama bununla birlikte bir tıp mitolojisi de, buna bağlı olarak bilimist mitler güç kazandı. Kimi vazifeli muhafazakâr kesimler tarafından bilimin işlevi yerine bilimin hakikatının metafizikleştirildiği görüldü.
- c. Merkezi hükümetler işlevsel olarak güçlendi, sivil toplumlar ve diğer baskı grupları iyice işlevsiz kaldı. Esasen mezkûr ve krizde olan

paradigmalar dışında diğerk muhalif paradigmaların ne denli hazırlıksız olduğu da anlaşılmış oldu.

- d. Çok bilinen yöntemler güç kazanırken, detaylı ve farklı çözüm önerileri ne açığa çıktı ne de imkân buldu.
- e. Küresel sistem fiziki teması azalttı fakat duygusal ve sanal teması artırdı.
- f. Sistem içi ara unsurlar anlamını yitirdi. Birey, sistem ve küresel ilişki homojenleşti.
- f. Eskatolojik yaklaşımlardan çok küre-pagan komplolar etkinleşti.
- h. Her getto irrasyonel metafiziğini yüceltmek için yeni bir fırsat buldu.
- i. Batı dünyası insani yaklaşımlar konusunda çok kötü bir sınav verdi.
- j. Medyalar konu tarafından rehin alındı.
- k. Dijitalleşme arttı.
- l. Ailenin önemi arttı.
- m. Yalnız yaşama miti sarsıldı.
- n. Sosyal grupların kendine özgü koruma kalkanı olmadığı anlaşıldı.
- o. Toplu yaşam yerlerine ilişkin alternatif modeller, diji-mekan modeller geliştirildi. Belki ilerde üç boyutlu sanal sınıflar yada mekânlar tasarlamak zorunda kalacağız (teklifimdir, alternatif bir yol; lakin sevimsizdir).
- p. Kitle eğitimi krize girdi. Kitle nümayişleri inkıtaya uğradı.
- q. Küçük grup çalışma ekiplerinin verim imkânı arttı.
- r. Yeni korunma yöntemleri geliştirilemedi. İlerde belkide bireysel ultra biyolojik ışın kalkanları geliştirilecek (teklif ettim kimse ciddiye almadı). Zira virüs savaşlarının kapıda olduğu iddiaları var.
- s. İstihbari söylem ajanlarına fırsat doğdu. Her ideolojik ve siyasi mahfil piyasaya kendince markasını sürmektedir.
- t. Yeni bir manipülasyon ve suiistimal alanı doğmuş oldu.
- u. Yapısal birçok sorunu tartışmamızı engelleyen köpük-bilincin yeni bir söylem verisi oldu.
- v. Kendine özgü dil, ironi ve fırsat içerikler oluştu.
- w. İnsanlar eskiye benzer şeyleri yapsalar bile farklı bir modda hissedişleri var.
- x. Yeni kuşakların pandemi hafızası, korku, endişe ve korunma güdüsüne yeni bir model eklendi. Ölüm bir kez daha gündem oldu, ancak burada ölümün pandemi markasıyla kıymet bulması bir dilemma (teyzem vefat etti, nasıl, pandemiden mi? Yok yaşlılıktan; ha! tamam o zaman gibi...)

- y. Örtük, kaotik, yaygın duyarsızlaştıran tehditler yerine çok açık ve temerküz eden bir tehdit duygusu geçici de olsa gelişti.
- z. Belirsizlik, kriz vb. kavram ve olgular sosyo-kültürel katmanları aşarak bu defa küresel; yatay ve dikey etki üretti.

Faydaları;

- a. Çevre temizlendi.Esasen yaklaşık 10 yıl önce çevre sosyolojisiyle ilgili bir yazımda ortaya koyduğum görüş, en azından çevreye ağır tahribat veren üretimlere belli sürelerle ara verilmesi şeklindeydi (Hz. Yusuf modeli). AR-GE'ler çalışmaya devam etsin ama s8 s9 gibi yakın formlar seri üretime girmesin. Böylece doğa süre kazanmış olur. Mevsimleri göz önünde bulundurarak da bunu yapmak mümkün. Örneğin bahar ayları belki de doğanın kendisini en kolay rehabilite edeceği aylardır.Model üzerinde düşünülmesi.
- b. Tüketim toplumu üzerine düşünmeliyiz.Zira bu pandemi en çok da tüketim sektörünü, merkezlerini vurdu. Esasen bunların hayatımıza bu denli aşırı girmiş olmasının, yaşam tarzı haline dönüşmesinin de sorgulanması gerekir. Eskiden klasik evlerimiz birer kafe idi, avlularında kestane pişirdik ve muhabbetin dibine vururduk. Şimdi sevimsiz küçük masalarda bunu yapıyoruz.Bunlar üzerine de düşünmemiz gerekir. Günü birlik tanışmalar riske girdi. Kullanımlık ilişkiler kriz yaşıyor.
- c. Gıda güvenliği de daha çok sorgulanır hale geldi.Evler yeniden bir gıda atölyesine dönebilir mi? Bu yüzden aile, ev, mekân vb. yenedünyanın zorladığı şartlar bizi kadim geçmiş ile yeni gelecek arasında başka bir bağ kurmaya zorluyor.
- d. Kitle eğitim merkezleri artık işlevini yitirdi, bunun yerine konsept eğitim mekân ve modellerine ihtiyaç vardı. Bu bir fırsat. Hem güvenlik, hem suiistimali engellemek hem de her çocuğun özel yetişmesi için buna ihtiyaç var. Ayrıca yer yer kitlesel manipülasyona açık kitle eğitim kurumlarının bu rolünün de rehabilite edilmesine yardımcı olabilir.
- e. Dünyada son 150 yıldır süren çatışmaların çoğunun anlamsız olduğu anlaşıldı, ama değişeceğini sanmıyorum. Çünkü egemenlik arzusunun kullanışlı maskeleri vardır; ırkçılık, mezhepçilik, partizanlık, ideoloji, bölgecilik, akrabacılık, gettoculuk vb. Bunların işlevi yitti fakat imgesi diri, rolü kavidir. İmajoloji adlı çalışmamızda imge işlev yaratır demiştik. Putlar dünyayı kana bulamaya devam edecek gibi duruyor. Ama umarım birkaç kişi de olsa bu vesileyle bunda vazgeçer. Zira insanın kendisini kötülüklerden ve kötülerdenkurtarması'insanlığı kurtarmak kadar' kıymetli oldu.

- f. Bu süreci yeni bir kriz dalgası olarak tanımlayanlar var; ancak daha çok zaten uzun süredir krizde olan dünyanın, özellikle merkezi dünyanın, siyasi ve iktisadi teşekkülleri ve aktörleri bir süre nefes alma fırsatı buldu. Paradigmasız ve metafizik-merkezsiz bir dünya zaten böyle daha fazla ilerleyemezdi. Ancak bu fırsatı bir şekilde suiistimal eden ve araçsallaştıran tüm yapıları daha büyük bir sınav bekliyor diye düşünüyorum. Şimdiye kadar gördüğüm şudur; felaketler insanlığı adam etmek yerine -kısa süreli olarak böyle olsa da- daha çok azdırmaktadır. Genel olarak figür ve aktörlerde bu eğilim öne çıkıyor, bu süreçten sağduyu çıkaran aktör ve figür yok gibi. Yapısal değişime kimse hazır değil. O zaman kader rüzgâra sürülmüş, insan kendini terk etmeye bencilliği yüzünden tevessül etmiştir. Büyük dilemma. Oysaki hepimizin kaderimize yardımcı olmak gibi bir hakkı vardır. Zira insanlığımıza şans vermeliyiz.
- g. Manevi ve sosyal bakımından olayı bir felaket olarak değerlendirenler oldu. Sosyal dokumuzu bozuyor, birbirimize yakın olmamızı engelliyor vb. bu gelişmenin hepimizi birer sayborga; dijital çipe dönüştürmeye yönelik olduğunu söyleyenler de oldu. Hepsinin de kendine özgü haklılıkları var. Ama bununla birlikte bir sosyal detoks'a imkan tanıdığı, bir nevi toplumsallaşma diyeti ile kendimizle baş başa kalmayı, arınmayı (hijyeni), çenemizi kapayıp tefekkür etmeyi (maske) sağladığı, tüketim çılgınlığıyla yüzleşmemize imkan verdiği, en önemlisi ise rutine bağlanmış insanlık hikayesini sarsmayı başardığını düşünenler de var. Bunların hepsiyle birlikte manevi cevherler koşullarca çevrelense de durum-üstü hakikatleriyle birey arasında bir bağ kurma gücüne sahiptir. Bu, özenin hayatı nasıl yorumladığına bağlı olarak bir lütuf'a da bir felakete de dönüşebilir. Fakat qu-post devirde felaketi örgütleyenler planlı, kararlı ve güçlü; lütuf'a meftunlar ise iddiasız, izleyici ve maruz bırakılmış durumdadır.
- h. Kitle-pagan, getto-cemaat inançları zorlandı.Fakat hakikati her durumda mümkün gören imge-getto-üstü inançlara ahlaki ve felsefi imkânlar doğdu.Ancak bunun farkında olan bilgeye de pek rastlanmadı.

Nano-İnsan, Sanalite Toplum ve Dijital Topluluklar

Öncelikle bu kavramların çoğu daha önceki metinlerimde tarafımdan geliştirilmiştir ve teklife dönüştürülmüştür. Ancak okuyucuya kolaylık sağlamak bakımından önemli gördüğüm ve konuyu temellendirmesi bakımından bilinmesi gereken başlıca birkaçını burada bazı değişikliklerle birlikte kısaca belirtmeye ihtiyaç duyulmuştur. Böylece analiz ve spekülasyon

etmek istediğimiz sorunların hangi perspektif ve kavramsal zeminde anlam ifade ettiğini temellendirmiş olalım.

Teklif Edilen Terkiplerin Kısa Tanım ve İzahı (Kavramsal Denemeler)

Qu-post dönem: Küreselleşme, post-modern, post-yapısal, kuantum vb. teori ve yaklaşımları içeren periyodu kasten üretilmiş, ayrıca **-qu-** ifadesinin aynı zamanda bilgisayarlaşma sürecine; yani diji-entelektüelizme gönderisi de vardır. Qu-post dönem; zamanın araçları, dönemin imkânları veprofesyonellerin parçacıl bilinç-dışı göstergeler üzerinden yardığı şizofrenik kişilik karakteristiğı de yansıtanarsist, pato-şizoid, sanal-klik-gettosalinsan karakteristiğine imkan hazırlamış bir dönemdir. Aynı zamanda tüm bireyleri laboratuvarortamına çekerek büyük aynada buna katkı verme imkânı yaratmış, teknolojik ve meta-ideolojik altyapısı doğalmıssanal-ekosistemledesteklenmiş insan çevresidir. Yani insan eliyle çoklu-figürasyonlarla etkileşimiyleyeniden yaratılmış doğa, yeniden yaratılmış dil ve yeniden yaratılmış insan. Bu yeniden yaratılmış eko-sistemde tanrılar disposaldır. Her şeyi kullan at, mazoşist bir hedonizm, bencil bir kitleleşme kurumsallaşması yaratmaktadır. Bununla birlikte mutlak bir sığlaşma, mânâlaşan madde,mânânın derinlik yitimi. Bu ise insanların kaderini değil doğrudan insaninkendisini hedef alan büyük bir dönüşümdür.

İlgili çalışmaların yardımı ve İmajoloji disiplininin bir uygulaması olarak tarafımızdan bu şekilde kavramlaştırılan bu dönemin kendine özgü insan tanımlarına imkan verdiği görülmektedir. Bu bağlamda **Homo-nonous** (Nano-İnsan), **Homo-Digitalus** (Dijital-İnsan), **Homo-İronius** (İronik-İnsan), **Homo-tostmodernus** (Tostmodern-İnsan) gibi insanın doğrudan ufalandığı, parçalandığı, araçsallaştığı kimlik ve tutumlarla çerçvelendiğı durumlarını tanımlamak üzere geliştirilmiş kimi tipolojik tekliflerdir. Bu çalışma, bu tekliflerin mahiyeti, toplumsal gerekçeleri ve toplumsal yansımalarını tartışmayı hedefleyen çağı yeniden teorize ederek anlamayı amaçlayan bir çalışmadır. (Geniş bilgi için bkz.Öztürk, 2018).

Qupost-diji dönemde profesyonellerin parçacıl bilinç-dışı göstergeler üzerinden yardığı şizofrenik karakteristiğı de olan; narsist, patoşizoid, sanal-klik-gettosal bir birey karakteristiğı geliştirdi. Bu ise insanların kaderini değil doğrudan insanın kendisini hedef alan büyük bir dönüşümdür. Şimdi gerçekten klasik modern dil ve teknolojiyle bu yeni durumları açıklayamayız. Bu durumun kendine özgü kaotik bir grameri var (Öztürk, 2017).

Köpkük-bilinç: Kodları tanıdık olan bilgiyi makbul kabul etmek, an'a özgü sanal-sağduyuyu yaşamsallaştırmak (Öztürk, 2012). Muhakemesiz ve tutarsız, katı ve geçici, paradoksal etkili yönelimler. Ayrıca geniş bilgi için imajoloji'ye bakınız. Örneğin çalışmalarımda kullanmak için çok sayıda biriktirdiğim ham nitel araştırmaların birinde¹; idamın geri gelmesi sorununu konu ettim. Bu konsept soruşturmamda ilginç sonuçlara varıldı. Soruşturduğum üniversite öğrencilerinin yaklaşık %75'i idam kesinlikle geri gelmelidir demektedir. Sebebi ise çok açık; dramatik kimi hadiseler. Ama yine de bir kısmı siyasi bazı endişeler taşıdıklarını da belirtiyorlardı. Buna karşılık %15 kesinlikle karşı idiler. Ama aynı gurubun kimi sebeplerle toplu kıyımlara idam kadar derin tepki vermediklerine tanık olursanız şaşmayın. Sebebine gelince lobi ve aidiyet dışında; bilgisayar oyunlarında toplu öldürmelerin doğal olması, belki oyunlarda çokça işlenen idam olsaydı kanaatleri değişebilirdi. Zira Baudrillard bu sebeple bir Irak savaş olmadı dedi. O bir televizyon ve bilgisayar oyunuydu. Bense kriz sosyolojisinde evet Batılılar için bir savaş olmadı ama Iraklı ölen çocuklar savaşı çok acı hissettiler dedim. Ve şöyle formüle ettim, sahte gerçeğe saldırdı ve çok acıttı. Köpkük-bilinç sevenler ve acı çekenlerin niçin sevindiğini ve niçin acı çektiğini bile bilmeden hayatı yorumlama(ma)larına yardımcı oluyor. Geniş bilgi için bakınız Kriz Sosyolojisi (2011).

Karesel Düşünme: İmajoloji'de geliştirilmiş olan terkip, günümüz insanının sürece dayalı olmaksızın bayt yansıması flaş bilgilenme yöntemine atıfta bulunmuştur. Muhakemeye imkân tanımayan bu bilgilenme türü kod-komut, geçici-çarpıcı etki ve sürekli başkalaşan yatay mevzilenme hali yaratmaktadır. Dikey yolculuk bireysel olarak mümkün değildir. Birey tamamen sosyo-politik-tekno büyük etki altında kombine olmaktadır. Nitelikler aynı; semboller farklı, kavga bitmez; ama sahici sebep de yoktur. Öyle ise herkes birazcık Diji-Kabil.

- 1 Türkiye'de çalışmalar genelde iki biçimde izah edilir; teorik ve uygulamalı. Bu veçheyle de bilinçli olarak tercih edilmiş olmak kaydıyla; yani bilgisizlik, kaos ve beceri noksanlığıyla değil de yeni denemelerin gerektirdiği sıra dışı sistematipler pek anlaşılmaz. Deli veli dilemması gibi. Naçizane diğer çalışmalarımda olduğu gibi bu çalışma da teorik değil teorize edici bir çalışmadır; zira teorilerden faydalandım, ama aktarıcısı hiç olmadım; yeniden teorize ettim. Bu yüzden sahaya da her türlü ihtiyacım var, ama bendeniz saha çalışmalarını çok kıymetli bulmakla birlikte uygulanan halleriyle daha çok teknisyencilik olarak nitelendirdiğim, rutin nicel ve nitel çalışmaları; ara yüz, dinamik birer enstrüman olarak kullanmayı kendi metodolojim açısından uygun buluyorum. Zaten öyle değil mi ki, diyenleri duyar gibiyim, öyle mi ki? Bu yüzden, çalışmalarımda önemli ölçüde işaretlerini verdiğim ancak ileride tüm detaylarıyla oluşturduğum yeni metodolojileri bağımsız olarak sistemli hale getirmek ve detaylandırmak niyetindeyim.

İmajoloji, Felsefe ve Hikmet²

Sıradan söz ile Felsefi söz arasında ne fark var? Nasıl oluyor da felsefi bir söz binlerce yıl değerinden hiçbir şey kaybetmeden yaşayabiliyor? Günümüzde söylenen sözlerden bazısı binlerce yıl sonra da değerli olabilecek mi? İmajoloji bilgi üretmenin tekniklerini sorgulayarak bu sorulara cevap bulmaya çalışıyor.

Çağımızın en büyük sorunu **köpük-bilincin** hikmetli sözü yutmasıdır, diyor İmajoloji. Köpük-bilinç, bir yanıla, sıradan bir sözü olduğu gibi kabul etmek ya da reddetmektir. Eğer bir bilgiye sorular sorabiliyorsak orada felsefe vardır. Bu sorular aklımızı ve vicdanımızı kullanarak sorduğunuz sorular ise orada hikmet vardır. Sıradan kabuller ise bizi sadece duygusal yapar. Duygusal olmak ise ana göre yaşamaktır. Dünü ve yarını düşünmeden, hakikati ve gerçeği aramadan karar vermek ve harekete geçmek insanı kendi türünden uzaklaştırarak alt-türlere yaklaştırır. Hikmet ise insanın duyarlı olmasına yardımcı olur. Yani sözünde ve eyleminde tutarlı, samimi, ahlaklı ve adil olmayı gerektirir.

Günümüz dünyası dijitalizm sayesinde bizi ana özgü ve sorgulanması zor yargılara sahip olmamaya sürüklüyor. “**Karesel bilgilenme**” bizi; başı belli olmayan, sonu nereye varacağı bilinmeyen bir öğrenme biçimine iter. Bu da bize iki yol açar, ya söylenene inanan ve kullanılan insanlar oluruz ya da her şeye hastalıklı kuşkularla bakan bir dedektif oluruz. Hikmetli bilgi bireyi, inandığı bilgilere ışık veren, kuşku duyduğu bilgilerin arızalarını bulan bir bilge yapar.

Uygarlıklar, hikmetli bilgi sayesinde, tarihin tornasında çerçöp olmaktan sıyrılmış birer sanat eseridirler. Çünkü bir birey uygarlığına sızmış bu ışıkla binlerce yıl önce kullanılan hassas teraziye elini sürerek geçmişten geleceğe bir şeyler bırakmıştır. Terazinin şekli değişmiştir, ama özünde duyarlılık vardır. Bu duyarlılık sayesinde Çin, Hint, Yunan ve İslam Medeniyetleri bir hassasiyetle dünümüzden yarınımıza bir büyük yol kurmaktadır.

- 2 Bu Metin 2011’de Talim Terbiye Kurulunun hazırladığı Felsefe müfredatında yer almış daha sonra kimi çevrelerin ve sendikaların dogmatik olduğu iddiasıyla yaptığı eleştiriler nedeniyle müfredattan çıkarılmıştır. Hakkında basında geniş bir tartışma olmuştur. Metnin kendisi bu şekildedir, bu çalışmaya yardımcı olduğu için buraya alınmıştır. Dönemin polemiklerine alet olmamak için tartışmalardan uzak durulmuştur. Zira getto, medya ve manipülasyona son derece çarpıcı bir örnektir. Tartışma yansıması için bir örnek bkz. <http://www.radikal.com.tr/turkiye/felsefenin-hikmeti-kalmadi-978456/> erişim tarihi: 15.06.2020.

Nano-İnsan, Sanalite Toplum ve Diji-Toplulukların Kritiği ve Öneriler

Bütün bu süreçte insanı bekleyen derin bir krizle karşı karşıyayız:İnsanlık ailesinin kendisini sanal ekolojide yeniden var etmesi. Elbette bunu olumlu yorumlayanlar da var. Toplum 5.0 yaklaşımları (Wang, 2016) insanlığın bu gidişten büyük bir kar elde edeceği yönünde. “Süper akıllı toplum” denmektedir. Esasen bu yeni bir durum değil imajoloji adlı çalışmamızda global köye geçiş yapacak insanın teknolojiyle imtihanını çok yönüyle ele aldık. Emojilerin insanın yerine uygulandığı bir dünyada akıllı telefonların akıllarımıza ikame edildiği bir döneme doğru hızla ilerliyoruz. Elbette kendine özgü bir sınıfsal ayırım oluşuyor. Üretenler, tüketenler, maruz kalanlar ve henüz alternatif üretmeyenler. Ayrıca kültürel kodların önemi büyük, zira emojilerin kavram olarak da Uzak Doğu kültürüne ait olması (pagan kültürün hala çok etkili olduğu bir coğrafya), pagan somutlamanın sınırsız imkan bulduğu sanal alanı ayrıca doyurduğu aşikardır. Merkezi dünyanın son 1500 yıldır paganizme şu veya bu şekilde doğrudan pek imkan tanımaması bu vesileyle aşılmış oldu. Ayrıca sanal teknolojileri geliştirme konusunda bu coğrafyanın ve kültürün rolü de yadsınamaz. Bu durumda acaba insanlık bu büyük dönüşümden felaket mi, refah mı bulacak?

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde iyice şekil bulan dijitalleşme serüveni insanlığı ilginç yerlere götürmeye adaydır. Başlangıçta kehanetler, sonra rüya ve şimdi bir kâbusla mı karşı karşıyayız.Süreci anlamak için tarafımızdan 20 yıl önce kaleme alınan İmajoloji; yeni bir disiplin denemesi adlı çalışmanın son üç bölümünü incelemekte fayda var. Orada sanalite, sanal toplum, dijital-insan, nano-insan gibi kavramların içerikleri çok yönlü ele alındı. Ayrıca çok sayıda çalışmamda bu konuya doğrudan ya da dolaylı temasım da oldu (bu dönemde en korkulan kelime temas). Bu yüzden tekrara düşmemek için sadece temel birkaç belirlenimle sorunu sınırlı tutmayı uygun buluyorum.

İnsanlığın evrimini şu şekilde ifade etmek mümkün: Doğa insanı (yabancılaşmamış insan), toprak insanı (yabancılaşmaya başlayan insan), şehir insanı (toplumsallaşma yabancılaşma), makine insan (yabancılaşan insan), dijital insan (yabancılaşmayı metafizikleştiren insan). Bu modeli İmajolojide hem inşa ettim hem de çok farklı nedenlerle eleştirdim, zira imajist yabancılaşma modeliyle bu maddelerin belli saiklere yaslandığını ifade ettim.

Dönemlerin idealize tipleri üzerine bir tasnif:

- a. Klasik: Fedâ edilmiş insan; krallara, kabileye, şef'e, putlara vs. fedâ edilmiş insan türü (dün için, başkası için bugünden ve kendinden geç). Buna

karşılık imtihan dünyası, imtihandaki insan; Mevla'ya, insana, doğaya, geleceğe karşı şart ve şeraite bakılmaksızın ya da rağmen sorumluluk bilinciyle davranma;ileri düzeyde ise vakfedilmiştik (dünü, bugünü, yarını ve ahireti dengeleme, bencil olmama, ama son durak en önemlisidir). Vakfedilme; özne, irade, muhakeme, inanç, yönelim vb. nitelikler gerektirir. Fedâ edilmiş insan ise; kitle insanı, iradesiz, büyülenmiş vb. nakısal taşıyan insandır; ayrıca uzun uzadıya konu etmek gerekir.

- b. Homo-modernus; iyi yaşamak için hayatı sermaye edinmek, gerekli araçları kurmak, sahip olmak, geliştirmek, sermaye edinmek ve bunun için rasyonel yüksek işbirliği ve karşılıklar belirlemek. Tüm araçları profesyonel adanmışlıkla meşruiyeti içinde formüle etmek. Hiyerarşik olarak bencil-kendini gerçekleştiren insandanmeze insana kadar mekanik kategoriler geliştirmek. Dışideki herkesi “ayakların üzerinde durmoti”siyle sisteme dahil etme yüksek mekanizasyonu (yarın için gerekirse bugünden geç, kendin için; toplum için). Burada araç, kendi doğasından ayrı biçimde yeniden araçsallaştırılarak; mitik ve metafizik bir rol üstlenmiştir. Aracın, araçsallaşması ikincil araçsallaşması, yeniden araçsallaşması³.
- c. Qu-postinsan; dün yok, yarın yok, anı yaşa; her ne varsa âlemde anda saklıdır, şip-şak; yarını yarın yaşayacaksın bugünü kaçırma, inandığın şeyin önemi yok; o yüzden her şeye inan, ama en çok da kendi resmine inan. Atomlarını baytlarla birleştir. Böylece programlar arasında gezinen caps olmak ve selfiler idealize edilmiştir. Zira modern insan röntgeni, qu-post insan striptizci olmuştur. Diji-caps insan.Özne olmak, var olmaktır, var olmak ise bir layklık (like) kadraja girebilmektir. O da yoksa ikamemiz olan emojilere sığın... Modern insanmelankolik bağımlılık biçimleri sergiliyordu. Bir yazara, bir olguya, hobiye vs. saplantılı ve derin depresif bir bağımlılık. Qu-post insan ise hiperaktif bağımlılıklar. Neyle birlikte ise, onu ölürcesine takıntı haline getiren, ancak hemen başak bir gösterge ile bırakıveren ve yenisine koşan. Bebek hafıza, bebekçe bağımlılıklar. Anlık, değişken ve süreğen hipnozlanma. Her an yeniden başka bir şeye büyülenen, yeninin eskinin büyüünü anında bozduğu bir durum. Şipsevdi, hercai, ironik ve büyülü...

Bugünkü imkânlarımızı makine insana borçluyuz. Esasen sanayileşme ve ulus devletler makine insan modeline dayanırlar ya da ona tepkidirler. Örneğin Kant ve Habermas'ın modelini, insanlar pür-mutlak teori

- 3 Araç ile aracın araçsallaşması arasında fark, aracın kendi doğasına uygun olarak sizin amacınıza matuf olarak işe yaraması, aracın başkasının amacına göre duygusal, ideolojik, metafizik vb. işlevler üstlenmesi, bu geri kalmış toplumlar ile ileri toplumlar arasındaki hiyerarşide de ayrı bir rol oynadı.

zannedebilirler, oysaki yanılıyorlar. Kant: ....şunun için öldürme, bunun için öldürme, Tanrı için öldürme; en sonda öldürme, kendinden menkul. Çünkü Almanya milletleşmesini sanayileşme ve ulus-devlet bilinciyle sözleşmeye bağlayınca makine teorizasyonu filozof da bütün teorilerini mükemmel makine yaratmaya yönelik kurguladı; zira kişisel hayatı da öyle. Nitekim ahlak kuramı bile makineye ihanet etmeyen dişli tanımı, ödev bilinciyle izah eden tarafı var.

Esasen batı etik anlayışı öyle. Normal olan yani yaygın kabul, en iyimser haliyle *concentric* ortak-merkezci bir yanı var. Yani “başkasının yanında yapmadığın şeyi yalnızken de yapma”. Oysaki İslam medeniyetinde ahlak denmiş, yani yaratılışa referans verilmiş. İnsan yaratıldın, insana yakışır davran. İnsanlığına şans ver. İnsanlığına ses ver. İnsanlığında ol. Herkesler kınasa da sen doğru olanı yap. Adada tek başına olmak ya da tüm insanların karşında olmak ahlaki açıdan bir şey değiştirmez. İşte genelde batı toplumlarının ve batılılaşmakta olan toplumların, özelde ise Alman toplumunun, mekanizasyona ait olma modeliyle yeni-dijital insana geçişte hem siyasal hem de sosyal krizleri olacaktır. Bu yüzden Habermas geç-modernite dedi. Yoksa bizi yaratan bu bilinci bu kadar kolay harcamayı düşünmüyorum diyerek post-modernlere fena kızdı.

Alman dramatizminin terminatöre dönebilmesi için geriye ego ve şiddeti besleyen karamsar iblisin baştan çıkarıcılığına ihtiyaç vardı. İşte Nietzsche başı üstünde durdu; ne de olsa farklıydı; egonun dibini vurdu. Elbette yaşlı kadını şöyle bir iteyim merdivenden⁴ ne olacak ya, diyen Shopenhauer; “kötüğüler, çok karamsarı abi” dizisinin dönem senaristi; acılı lahmacunda atası Saint Augustinus’dan oldukça kavi. Ne de olsa Tanrı devleti öldü, işte tam da o günlerde hep birlikte sarışın makinelerin tam da kalbine hava cıva verdiler ve ateş dansı... Sonra mı, onların ateş döktükleri, kendilerine

- 4 Kadın 20 yıl sonra ölünce Shopenhauer, yük kalktı omzumdan (Dhammasami, 2017) diye mürekkebe çığlıklayacaktı. Şimdi nasıl olur da gelişmiş batı memleketleri yaşlılarını, acizlerini ve düşünlerini ölüme böyle acımasızca terk edebiliyor diye, şaşırarak mıyım? Onlar elmas gözleri nefessiz bırakmayı “I can’t breathe” fantezi edinmiş değiller mi? Ne de olsa bu ‘mevzu’ değil ‘black lives matter’. Sonra da batının herhangi bir ülkesinde bir bakan kırmızı ışıktan bisikletiyle geçti diye istifa eder, bu davranışıyla tüm insanlığın onurunu kurtarır, bizim sosyal medya fenomenlerine yüce etik replikleri için de irice fırsatlar doğmuş olur. Oysaki orada olan kurdukları makine toplumunun sözleşmesine uymaktan başka bir şey değildir. Batı sözleşmesini bozar ise kaosa düşeceğini ve huzurunun kaçacağını yüzyıllarca yaşadığı iç savaşlardan sonra öğrendi. Bu, vicdanın ve ahlakın gereği değil, kuralın, kralın ve kurumun daimiliği içindir. Aksi takdirde aynı bakan yüzyıllardır sömürdükleri Afrika’da hiç lüzumu yok iken dahi yağmaya ve kıyıma imza atar ve profesyonelliğinin gereği akşam kokteylde bu zaferi artistik kahkahalarla kutlayabilir. Buna engel ne ki?

gönüllerini açan kutsal toprakların esmer buğdaylarına cıvadan vicdanlarıyla beşeriyetin tüm cehennemini en ücrasına kadar katranve tarlalar yandı...

Böylece, şampanyalar patladı, kadehler ışıldadı. Büyük insanlık ailesi ısındı ve esrik oldu. Ardından piyano sesleri ve reklam, arada patlamış (M)ısı, kola falan aldılar. Herkes yerine oturdu. Şimdi filmin ikinci perdesi...

The Lord of the rings, gong, ring a bell...

Gözlerinde yalnızlık var, İsaibel...

Kadın, imparator, müstemleke ve savaş...

Mezarında ağlayan biri var,

Duman tütsüsü son vapurun da kaçtı;

Ah! hiç yanmayacaktın Endülüs...

Ama sana celallenmek yaraşır,

“hamdım, piştım, yandım”

By bye zeitgeist...

Makine insan, insanlar arasındaki hiyerarşiyi şöyle düzenledi; makineyi ve aracı üreten topluluklar; öncü ve model topluluklar. Makineyi ve aracı kullanmayı bilen ve kabul eden topluluklar lider-bayi topluluklar oldu. Aracı kullanamayan topluluklar veya reddeden topluluklar ise, insan sermayelerini araçsallaştırmak zorunda kalan süreğen ötekileştirilmiş, kriz merkezli topluluklar oldu. Bu topluluklar sporda, ses sanatçılığı, beden gücü isteyen işlerde ve benzeri insan sermayesine dayalı mekanizmalarda başarılar gösterse de politik düzlemde doğrudan kendilerini hedefe yerleştiren ya da hedefte bulan topluluklar olarak 20. yüzyılı geçirdiler. Çoğu kez tarihte başka başarıları olan kimi sosyal merkezler bu sürçte yer değıştirdi, önemini artırdı ya da yitirdi. Şehirler, coğrafyalar ve bölgeler buna göre yeni çekim biçimlerine özgü değışimler yaşadı. Göçler ve çatışmalar da bu çerçevede yeniden yol ve yön buldu. Bu bağlamda da küreselden-ulusa ve yerele doğru geri beslemeli olarak kendine özgü ağırlık ve denge merkezleri meydana geldi. Nitekim dünya sistemi de bu eksen üzerinde makrodan mikroya her türden tanım ve ilişkiyi tanzim etti. Fakat bu durum yeni bir aşamaya doğru çok yönlü olarak baskılanmaktadır. Örneğın artık klasik şehirlerden bahsedemiyoruz, konaklama merkezleri ya da tüketim gettoları gibi yeni dönüşümler var. Bu konuda Şehir İmajolojisi makalemizde özel bir yer açmıştık (Öztürk, 2019). Bu değışimi her alanda gözlemlemek mümkün ve gittikçe de derinleşeceğey benziyor.

Batılılaşmakta olan toplumlar, toplumsal batılılaşmayı dijitalizm sayesinde devletlerinden çok daha kolay başarıyorlar. Devletler ise 19. yüzyılda

edindikleri rollerini nasıl değiştirebileceklerini bilmiyorlar, bir süredir ve yakın gelecekte en büyük krizlerden biri de budur. Qu-post süreç başlangıçta kısmen devletlerle toplum birikimleri arasında bir uyumluluk meydana getirdiyse de devletlerin 19. yüzyıl alışkanlıklarından nasıl vazgeçeceklerini bilememeleri bu verilerin sadece araçsal bir kıymet ile taçlanmasına imkân verdi. Bu da işgüzar figürlere kamu kararlarında daha çok fırsat veren kaotik sistemleri meşrulaştırdı. Zira yeni politik modellerin nasıl olacağı henüz batı tarafından da şekil bulmadığı için çok-yönlü bir politik krizin yakın geleceğimizi meşgul edecek olması pek mümkündür. Peki, tüm bu karmaşada dijitalleşmenin rolü ne olacak? Bunu 3 temel soru etrafında ele almak istiyorum.

1. İnsan biyolojik olarak da dijitalleşecek mi?

Evet, emareler var. Dijital organlar, çip takılan insan ve doğrudan diji-gen çalışmaları vb. ama bunun için henüz erken. Bununla birlikte ileride bu tür virüsler marifetiyle insanı, ki gittikçe diji-biyolojik insanı, doğrudan yönlendirmek mümkün olabilir.

2. İnsan dijital varlıklarla evlenecek mi?

Ortak evren diji&insan ya da diji-versus insan.

Evet, buna ilişkinde çok ciddi gelişmeler var. Doğrudan bir robotla özel gününü geçiren insan örnekleri var artık günümüzde, tabii çok daha başka örnekler. Yani dijitali insanlaştırıp ona temas etme tecrübesi. Belki ileride robottan çocuk yapmak da mümkün olacak. O zaman bu nasıl bir ilişki türü geliştirecek; inanç, eğitim, kültür, vatandaşlık, miras velayet davaları ve binlerce başka sorunun yönü değişir.

3. İnsan dijitalleşmenin metafiziğine mi kendini kaptıracak?

Diji-yabancılaşma.

Evet, belki de şu an için en geçerli soru bu. Zira Qu-post dönem diye ifade ettiğim dönemde, insan nano'laşmakta, dijitalleşmekte, ironi'leşmekte ve çip'leşmektedir. Bu artık sıradan bir biyolojik temasın ötesine geçerek insan davranış, duygu ve yönelimlerini belirleyen bir aşamaya gelmiş durumdadır. Bu, tüm toplumsal kurmacaların da yeniden şekillenmesi anlamına gelmektedir.

Bu değişim çok yönlü sonuçlar meydana getirecektir. Önceki çalışmalarımızda sosyolojik, psikolojik, sosyal psikolojik ve felsefi yönlerini çokça tartıştığımız konunun birazda küre-politik tarafına değinmek istiyorum.

Siber Küresel

Küreselleşme kavramı da diğer tüm batılı terkipler gibi insan merkezli değildir. Belli sosyo-politik belirlenimin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Zira insanı öncelikle insan değil vatandaş olarak gören bir yaklaşımın insanı ulus versus dünya dilemması ekseninde tanımlayan bir tarafı var. Bu yüzden de ne savunanlar ne de karşı çıkanlar insanın pür kendindenliği ve/veya medeniyet ekseninde sorunu ele almış olmuyorlar. Belki bu tek başına mümkün de değildir. Esasen onlar daha çok ya devletlerin baskın rolünü ya da uluslararası lobilerin çıkar ve hesaplarını öne çıkaran okumalar peşindedir. Tabii belirtilmesi gereken başka birçok boyutu da var. Ancak çok basitleştirilerek bu tartışmaya da uygun düşen tarafla sınırlı ifade edersek bu böyledir. Yani soru şu idi; 19. yüzyıl devletleri 21. yüzyıl lobilerine karşı ayakta durabilecekleri mi? Şimdi ise bu büyük siber-yaygın ve diji-kaotik duruma karşı nasıl konumlanacaklar?

Esasen pandemi küreselleşmeyi sorgulatsa da bu, 19. yüzyıldaki haliyle devletlere yeni imkânlar tanıyor mu sorusuna erken cevap vermemizi mümkün kılmıyor. Zira 19. yüzyılda devlet insanı yeniden yaratan bir üst çatıydı. Bugünse bu pek mümkün değildir. Yukarıda bahsettiğimiz gelişmeler devletleri ve cemaatleri seyirci konumuna itmiştir. Esasen kimi mikro politik krizler bu gelişmeleri yeterince okuyamamaktan da kaynaklanabiliyor. Eski rollerini devam ettirmek isteyen politik merkezler bu büyük değişmeyi doğru okuyamayınca agresif, indirgemeci ve sürdürülemez refleksler verebiliyor.

Peki devletler yok mu olacak? Bu çok iddialı ve daha önemlisi ise gereksiz. Zira modern Batı devletleri insanı vatandaşlık ekseninde yeniden yarattı. Batı-dışı devletlerse Batılaşma etkisinde insanı yeniden yaratma gayretinde oldu. Açıkçası artık buna ihtiyaç yok, yeni yaratma merkezleri daha etkili ve güçlü. Doğrudan temas çok yönlü devam ediyor. Ama bir örnek olsun diye ifade edelim; daha önce ailenin ortadan kalkacağını söyleyenler yanıldı. Zira aile ortadan kalkmadı ama yeni bir rol üstelendi. Daha çok devletlere, tüketim toplumuna ve küresel pazara bireyi hazırlayan birer mekanizmaya dönüştüler. Yani politik mekanizmalar, yaratmak istediği bireyin gelişimine ilişkin rol paylaşımları meydana getirdi (Öztürk, 2019).

Bu yeni durumda ise esasen aileler, siyasi yapılar, cemaatler yeni insanın üretim, tescil ve ürün kaynağı rolü üstlenecekler. Yani ürün kimlik kodu, üretim ve paketlenme merkezi; bayii cinsinden bir dönüşüm yaşayacak. Yani yeni bir role geçiş yapacaklar. Yok olmayacaklar, ama rolleri değişecek. Böylece hem güvenlik riskini azaltmak hem de maliyete ortak olma bakımından özel bir rol üstlenmiş olacaklar. Ama bu siber temasın doğrudan gerçekleşmesi önünde bir engel de değildir. Siber teknolojide donanımın,

üst programlar, alt programlar, virüs programlar, vb. biçiminde işleyecek bir süreç bizi bekliyor.

Bu zorunlu mudur? Değildir ama çok etkilidir. Yani daha önce İmajoloji'de de belirttiğim gibi dönemsel bu durumlar Paris moda günlerine benzer, kimse o kıyafetleri giymez ama o çizgiler yıla damgasını vurur. Gerçi artık giyiyorlar; ben bunu yirmi yıl önce söylemiştim, neyse. Damgayı kim, kime ne kadar vuracak bu özne olma becerisiyle ilgili bir durumdur. Burada son yüzyıldır özellikle öne çıkan yasadıcılık aklı veya kamu gücünü kullanarak sorunlara çözüm bulma yöntemi, yani sadece yasal düzenlemelerle ya da çeşitli güçlerinizi etkin kullanmak da çare değildir. Sahici medeniyet üretme yarışına dâhil olmak gerekmektedir. Alternatif üretmek, üretimleri insanileştirmek ve yanlış üretimlere karşı kalkanlar geliştirmek gibi çok boyutlu gayret ister. Böyle olunca da karamsar oluyorum, ama umutsuz değilim, zira umutsuzluk küfürdür. O zaman geriye süreci anlayıp nasıl bir çıkış yolu bulacağımız kalıyor. Öncelikle süreci, bilmek, anlamak ve tanımlamak önemli, zira yorumu yapılmamış şeyin kaderi yazılmamıştır.

Sonuç

İnsanların kaderini değiştirmek gibi bir rolümüz yok. Lakin kendi kaderimizin üzerimizde hakkı vardır. Bununla birlikte başkasının kaderine yardımcı olmak iyi insan olmanın gereğidir. Bütün bu felaketler bize bir şeyler söylüyor. İyi yolda değiliz. İnsanlık, doğa, medeniyet ve geleceğimiz kendi elimizle kurduğumuz güçlükler ve yanlışlıkların taşınmaz yüküne tahammül edemiyor.

O zaman kendimizden başlayarak en uzağa varana, kirleten, tüketen, yok eden, tahakküm eden, ihtirastan kuduran vb. niyetlerimizi, amellerimizi gözden geçirmemiz gerekiyor. Zira dünya adaletsizlikten bizardır. Kirlilik yaşlı bedenini yordu. Arınmak istedi. Belki eşitlemek değil ama güzelleştirmek için yollar aramalıyız. Zira iyi olan, güzel olan bizi de başkasına da iyi gelecektir.

Elbette dünyayı daha çok sahiplenmiş olanların böyle bir yolculuk yapması istenir. Olursa ne ala! Ama olmaz ise, biz bu dünyanın tanıkları, tanıklığımız sanıklığa dönüşmemelidir. Yani iyi olana omuz verip güzel yollar kurmalıyız. Egoist, gettocu, akrabacı, bölgeci, kabileci, yanılsamalara düşmeden, çıkar sıtmasına meftun olmadan, işgüzar figürlerin büyüüne kapılmadan, kendimize tapmadan, kendimizden vazgeçmeden; iyi insanların yaptığı gibi kendimizi iyileştirmeliyiz. Başkasına şifa olmalıyız. En azından, zarar verenlerden olmamalıyız.

Ali Öztürk

Kaynakça

- Knobler C.M., Gelbart, W.M. (2009). Physical chemistry of DNA viruses. *Annu. Rev. Phys. Chem*, 60, 367-383.
- Öztürk, A. (2012). Kü-Post Dönüşümün Yeni Vatandaşlık Biçimi Olarak Negatif Çok- Kültürlülük Bağlamında İndirgemeci Gettosal Vatandaşlık, - Multi cultural ismand Ghetto in Global Terms: Reductonistic Ghettoist Citizenship in the Context of Negative Multiculturalism-. *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal*, Issue 5, www.iibdergisi.com,Ankara.
- Öztürk, A. (2017). Modern Dil Teorileri ve Toplumsal Dizayn - Modern Language Theoriesand Social Design (Introduction Political Language of Sociology)-. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 6 (7), 11-37. <http://www.itobiad.com/download/article-file/372179>
- Öztürk, A. (2019). Doğu-İslam Dünyasında Ailenin Sosyo Politik Temelleri ve Sosyolojik Dönüşümü Üzerine- On TheSocio-Political Foundations and Sociological Transformational The Family in the East-Islamic World. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E - Dergisi*, Yaz 2019 Araştırma-İnceleme, 6 (1), 2-18, ISSN: 2149-5866, DOI: 10.30804/cesmicihan. 573118 BARTIN - TÜRKİYE.
- Öztürk, A.(2008). İmajoloji (Yeni Bir Disiplin Denemesi) - (A Trial of a New Discipline).İstanbul: Edim Yayınları. (2. Baskı 2013, 3. Baskı 2019. Elis Yayınları. Ankara.)
- Öztürk, A.(2011). Kriz Sosyolojisi, Batı Merkezçiliğinin Yapısal Sorunları ve Kriz- Sociology of Crisis, The Structural Problemsand Crisis of Western Centrism. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Öztürk, A.(2014).Medeniyet ve Sosyoloji, - Civilizationand Sociology.. Ankara: Elis Yayınları (2. Baskı 2015).
- Öztürk, A.(2018). “Yeni İnsan Biçimleri ve Toplumsal Yansımaları (Qu-post Dönemin Tipolojileri Üzerine)- New Human Formationsand Social Reaction (On Typologies of Qu-post Period)”, *III. INES Uluslararası Akademik Araştırmalar*, Alanya/Antalya.
- Öztürk, A. (2019). Şehir İmajolojisi Bağlamında Doğu-İslam Şehirleri ve Batı Şehirlerinin Mukayesesi, The Comparison of East-Islamic Cities and Western Cities in the Context of City. TYB Akademi.
- Weiss, S.R., Leibowitz, J.L. (2011). Coronavirus pathogenesis. *Adv Virus Res*, 81, 85-164.
- Wang, X. vd.(2016). “ACP-based social computing and parallel intelligence: Societies 5.0 and beyond”, *CAAI Trans. Intell. Technol.*, 1(4),377-393.
- Dhammasami. N. K. La. (2017). The Schopenhauer Cure and the Four Noble Truths: A Comparative Study of Schopenhauer & Buddha Perspectives on Human Liberation. *The Smaratungga*, 1 (1) March-Augst.

Hadi Git!

Ne olur alma
Annelerimizi
Babalarımızı bizden
Hadi git korona!

Çıkalım artık
Evlerimizden

Çok özledik
Yürümeyi
Koşmayı

Görmüyor musun
Bizim kadar
Çiçekler de
Üzgün bu bahar

Hadi git!
Çılgın canavar
Yaz gelmeden
Hadi git!

Mustafa Ruhi Şirin